

การบริหารการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว ก็ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับเป็นครั้งแรกที่มีการใช้รัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นหลักในการปกครองประเทศ แต่เดิมมา การปกครองของไทยไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจอย่างเด็ดขาดเหนือผู้อยู่ใต้อำนาจปกครอง แมว่าพระองค์จะไม่ทรงทำประโยชน์ให้แก่ราษฎรเลย ราษฎรก็ไม่มีสิทธิที่จะไปบังคับพระองค์ การปกครองแบบนี้ ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงทศพิธราชธรรม และทรงพระปรีชาสามารถก็มีความสุข บ้านเมืองก็เจริญรุ่งเรือง แต่ถ้าวพระมหากษัตริย์ไม่ทรงมีพระเมตตาและไม่ทรงพระปรีชาสามารถราษฎรก็ต้องยอมรับความเดือดร้อนโดยไม่มีทางคัดค้านได้ การเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕ นี้ ทำให้อำนาจการปกครองของพระมหากษัตริย์ต้องสิ้นสุดลงและอำนาจนี้กลับมากับประชาชนในรูปของตัวแทน เช่นมีการใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านสภา แต่สภาจะเลือกตั้งอย่างไรนั้นก็แล้วแต่รัฐธรรมนูญ

ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ไทยได้มีรัฐธรรมนูญเป็นลำดับมาดังนี้

ฉบับแรก พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว ออกเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ระบุไว้ว่าอำนาจสูงสุดของประเทศเป็นของราษฎรทั้งหลายโดยมีพระมหากษัตริย์ มีสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการราษฎรและศาลเป็นผู้ใช้อำนาจแทนราษฎร แต่ธรรมนูญฉบับนี้มิได้มีการรับรองหลักสหภาพและสิทธิเสรีภาพของบุคคล

ฉบับที่ ๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕ หรือที่เรียกกันว่า รัฐธรรมนูญฉบับถาวร ออกเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยโดยยอมรับว่าอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทยและใคร่รับรอง

หลักสมภาพ และรับรองสิทธิเสรีภาพของราษฎรภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย นอกจากนั้นยังได้วางหลักการแบ่งอำนาจออกเป็น ๓ อำนาจ คือ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ แต่ใช้ระบบสถานีนิติบัญญัติสภาเดียว เรียกว่าสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินควยความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎรและฝ่ายบริหารมีอำนาจยุบสภา รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ๓ ครั้ง คือ

๑. รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าควยนามประเทศ พ.ศ. ๒๔๘๒ คือ เปลี่ยน "สยาม" เป็น "ไทย"

๒. รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าควยบทเฉพาะกาล พ.ศ. ๒๔๘๓ คือ ยึดอายุสมาชิกประเภทที่สองออกไปอีกสิบปี เป็นยี่สิบปี

๓. รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าควยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๘๕ คือ ให้พระมหากษัตริย์ทรงออกพระราชกฤษฎีกายายเวธอายุในตำแหน่งของสมาชิกออกไคคราวละ ๒ ปี

ฉบับที่ ๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๘๕ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้มีสภาสองสภาคือ พฤษสภา กับ สภาผู้แทน รับรองเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมืองแยกขาราชการการเมืองออกจากราชการประจำ และห้ามการตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาคดีคดีคดีเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง ต่อมาไคเกิดรัฐประหารขึ้นเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ จึงเป็นเหตุให้ต้องประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่

ฉบับที่ ๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๔๙๐ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ๓ ครั้ง คือ

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๐ ว่าควยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ เกดทัพพลเมือง

๒ แลนคองผู้แทน ๑ คน

๒. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๑ บัญญัติใหม่สภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิก ๔๐ คน

๓. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๑ บัญญัติให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีเอกสิทธิ์ เช่นเดียวกับเอกสิทธิ์ของสมาชิกสภาผู้แทน

ฉบับที่ ๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๙๒ มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยอย่างกว้างขวางต่างกับรัฐธรรมนูญฉบับที่แล้ว ๆ มา กำหนดหน้าที่ของชนชาวไทยมากกว่าเดิมและมีการกำหนดคະแนนนโยบายแห่งรัฐ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ใช้อยู่จนถึง พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้เกิดรัฐประหารขึ้นเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๕ จึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ฉบับที่ ๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๙๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๕ ใช้ระบบสภานิติบัญญัติสภาเดี่ยว สมาชิกสภาเลือกกันทุก ๆ ๕ ปี และรับรองเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง

กระทั่งวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้เกิดรัฐประหารขึ้น แต่ก็ยังคงใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ต่อมาจนถึงวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ เกิดรัฐประหารขึ้นอีกครั้งหนึ่ง จึงระงับการใช้รัฐธรรมนูญอยู่ชั่วคราว จนกระทั่งถึงวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๒ ประเทศไทยได้ประกาศใช้ "รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร" ซึ่งจะเลิกใช้เมื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว

อำนาจอธิปไตยนี้ประกอบด้วยอำนาจนิติบัญญัติคือ อำนาจที่จะออกกฎหมายให้บังคับแก่ราษฎรทุกคนโดยไม่มีข้อยกเว้น อำนาจนิติบัญญัติแยกสภาผู้แทนราษฎร อำนาจบริหาร คือ อำนาจที่จะบริหารกิจการของประเทศให้เป็นไปตามกฎหมาย อำนาจนิติบัญญัติแยกคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการ คือ อำนาจที่จะวินิจฉัยอรรถคดีต่าง ๆ ระหว่างบุคคลและลงโทษผู้กระทำผิดตามกฎหมาย อำนาจนิติบัญญัติแยกศาล การที่จำเป็นต้องแยกอำนาจทั้งสามนี้ออกจากกันก็เพื่อให้อำนาจเหล่านั้น

คอยควบคุมหน่วงเหนี่ยวซึ่งกันและกัน มีให้อำนาจไปรวมอยู่แก่บุคคลคณะหนึ่งคณะใด โดยเฉพาะ ซึ่งอาจจะเกิดผลร้ายขึ้นได้ เป็นการป้องกันมิให้ผู้มีอำนาจใช้อำนาจได้ตามความพอใจ

อำนาจนิติบัญญัติ

อำนาจนิติบัญญัติ คืออำนาจในการตรากฎหมาย ราษฎรใช้อำนาจนี้ทางสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ ราษฎรเลือกผู้ทีตนไว้วางใจเป็นผู้แทนของตน ผู้ที่ราษฎรเลือกนี้เรียกว่า ผู้แทนราษฎร บรรดาผู้แทนราษฎรจะเข้าไปประชุมกัน เพื่อปรึกษาราชการแผ่นดิน ณ ที่ประชุมซึ่งเรียกว่า สภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๗๕ ประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท คือ ประเภทที่ ๑ ราษฎรออกเสียงเลือกตั้ง ประเภทที่ ๒ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๖ คน ประเภทละ ๗๘ คน สมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ จะยกเลิกไม่มีก็ต่อเมื่อราษฎรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้รับการศึกษาจบประถมศึกษาสามัญมากกว่าครึ่งจำนวนทั้งหมดแล้ว แต่อย่างไรก็ตามไม่เกิดขึ้นวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๘๕ และ เมื่อนั้นสภาผู้แทนจะมีสมาชิกเพียงประเภทเดียว คือ ประเภทที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา การที่ตองใหม่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ก็เพราะว่าประเทศไทยเพิ่งจะเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ ราษฎรยังไม่ชินต่อระบอบรัฐธรรมนูญ ถ้าหากสภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิกแค่ประเภทที่ราษฎรเลือกตั้งเท่านั้นอาจไม่เรียบร้อย จึงจำเป็นตองมีสมาชิกประเภทที่ ๒ ช่วยประคับประคองไปจนกว่าจะถึงเวลาอันควร สมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ เท่ากับเป็นครูของสมาชิกประเภทที่ ๑ เพราะประกอบด้วยข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิ มีความสามารถในกิจการงานของประเทศมาแต่ในครั้งก่อน และเป็นผู้ให้กำเนิดรัฐธรรมนูญขึ้นในประเทศไทย

สภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่ออกกฎหมายและควบคุมคณะรัฐมนตรี นอกจากนั้น ยังเป็นผู้ให้ความยินยอมเห็นชอบในงบประมาณรายได้อะไรและรายจ่ายของประเทศทุก ๆ

ปี สมาชิกของสภามีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ใด คณะรัฐมนตรีผู้บริหารการงานของประเทศต้องรับผิดชอบต่อสภา ซึ่งมีสิทธิลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะก็ได้ ถ้าสภาลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีก็ตองลาออก ทั้งนี้จึงเห็นได้ว่า การบริหารราชการแผ่นดินอยู่ในความควบคุมของสภาผู้แทนโดยตรง อนึ่ง ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็ทำโดยเปิดเผย ให้โอกาสประชาชนและผู้แทนหนังสือพิมพ์เขาไปฟังการอภิปรายใด เพื่อหนังสือพิมพ์จะได้บันทึกถ้อยคำมาเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ นอกจากนี้แล้ว สภาผู้แทนราษฎรเองก็ยังทำบันทึกรายงานประชุมออกเผยแพร่เองอีกด้วย การเปิดเผยเช่นนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะทำให้ราษฎรได้มีโอกาสรู้เห็นกิจการที่ผู้แทนราษฎรของตนได้กระทำไป

อำนาจตุลาการ

อำนาจตุลาการ คือ อำนาจทางการศาล การพิจารณาและพิพากษาคดีความทั้งหลายเป็นอำนาจของศาล โดยเฉพาะ ทางสภาและคณะรัฐมนตรีไม่เกี่ยวของด้วย ศาลต้องดำเนินการตามกฎหมาย การตัดสินบังคับคดีทำไปในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ซึ่งทรงแต่งตั้งผู้พิพากษา ตุลาการ แต่เมื่อจะตั้งศาล สภาต้องออกพระราชบัญญัติ ส่วนผู้พิพากษาในศาลยอมมีอิสระในการพิจารณาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยไม่ต้องคำนึงถึงการเมือง ฉะนั้น ถึงแมทางการเมืองจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ก็จะไม่ทำให้ความยุติธรรมทางศาลต้องเอนเอียงไปเลย

อำนาจบริหาร

อำนาจบริหาร คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้ เมื่อใดตั้งสภาขึ้นแล้ว พระมหากษัตริย์ก็ทรงแต่งตั้งคนในสภาให้อย่างน้อย ๑๔ คน ทั้งเป็นคณะรัฐมนตรี หรือคณะรัฐบาล

โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้า คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่จัดการแผ่นดินไปตามความเห็นของสภาผู้แทนราษฎร

คณะรัฐมนตรีต้องแบ่งหน้าที่ควบคุมงานในกระทรวงต่าง ๆ ทุกกระทรวง มีรัฐมนตรีผู้หนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ เรียกว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงซึ่งมีตำแหน่งเทียบเท่าเสนาบดีในสมัยก่อน เมื่อตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นแล้ว คณะรัฐมนตรีต้องมาชี้แจงต่อสภาว่าจะทำอะไรบ้าง หรือว่าจะปฏิบัติราชการบ้านเมืองในทำนองใด คำชี้แจงอันนี้เรียกว่า "คำแถลงนโยบาย" สภาก็มีความไว้นใจเชื่อใจในนโยบายของคณะรัฐมนตรีเสียก่อน คณะรัฐมนตรีจึงจะดำเนินการต่อไปได้ ถ้าสภาไม่ไว้นใจคณะรัฐมนตรีต้องแก้ไข ถ้าไม่แก้ไข หรือแก้ไขไม่สำเร็จ คณะรัฐมนตรีก็ต้องลาออกทั้งคณะ

ในการบริหารประเทศไทยได้แบ่งระเบียบบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น ๓ ส่วน คือ ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น การที่ต้องแบ่งราชการบริหารออกเป็นสามส่วนนี้ ก็เพราะว่า ราชการบริหารนั้นมีวงกว้าง ผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียของพลเมืองในท้องถิ่นต่าง ๆ ย่อมมีเหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง เพราะเหตุฉะนั้น การที่จะรวบรวมเอาอำนาจบริหารมาไว้ในแหล่งกลางเช่นกรุงเทพฯ แห่งเดียวย่อมเป็นไปได้ เพราะจะทำให้ติดขัดและไม่สะดวกหลายประการ จึงต้องแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ดังกล่าวแล้ว

ระเบียบราชการบริหารส่วนกลาง คือ ราชการบริหารทั่วไปของรัฐบาล ซึ่งได้บังคับแก่พลเมืองทั่วราชอาณาจักรสยาม ราชการส่วนกลางนี้จัดระเบียบแยกเป็นกระทรวงหรือทบวงการเมืองซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากระทรวง ในกระทรวงหรือทบวงการเมืองเหล่านี้ยังจัดระเบียบราชการแยกออกเป็นส่วน ๆ อีกเช่นกระทรวง

แบ่งออกเป็นกรม กรมแบ่งออกเป็นกอง และกองแบ่งออกเป็นแผนก เป็นต้น
 สุดแล้วแต่จะมีราชการมากน้อยเพียงใด

ระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาค คือ ราชการของรัฐบาลที่ได้แบ่ง
 ออกไปปฏิบัติในส่วนต่าง ๆ ของราชอาณาจักร ราชการบริหารส่วนภูมิภาคนี้จัด
 ระเบียบเป็นจังหวัดและอำเภอ ทุก ๆ จังหวัดมีคณะกรรมการคณะหนึ่งมีหน้าที่บริ
 หารราชการแผ่นดินในจังหวัดนั้น คณะกรรมการจังหวัดประกอบด้วยชาวดวงประจำ
 จังหวัด ปลัดจังหวัด และหัวหน้าส่วนราชการบริหารฝ่ายพลเรือนต่าง ๆ ซึ่งเป็น
 เจ้าหน้าที่ประจำจังหวัด เช่น ศึกษาธิการจังหวัด สรรพากรจังหวัด เป็นต้น
 ชาวดวงประจำจังหวัดเป็นประธานของคณะกรรมการจังหวัด

ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่ท้องถิ่นทั่วราชอาณาจักรมีสภาพ
 ไม่เหมือนกัน บางตำบลมีค้ำสมบูรณ์ ราษฎรมีความรู้ความสามารถใ้รับการ
 ศึกษาสูง เช่น ตำบลภายในหรือใกล้เคียงที่ตั้งจังหวัด บางตำบลมีความเป็นอยู่
 ปานกลาง บางตำบลราษฎรยากจน ท้องที่กันดาร และราษฎรใ้รับการศึกษ
 น้อย ไม่รู้เรื่องราวเกี่ยวกับกิจการบ้านเมืองเลย ในตำบลที่มั่งคั่งราษฎรมีความ
 รุ่สูงปกครองตนเองได้ก็จะใ้รับมอบอำนาจใ้ปกครองตนเอง ตรงข้ามกับตำบล
 ที่ราษฎรยากจนใ้รับการศึกษาน้อยยอมไม่สามารถปกครองตนเองได้ ในตำบล
 ที่มั่งคั่งรัฐบาลอาจปลดปล่อยมือและกระจายอำนาจใ้ปกครองตนเอง แต่ในตำบล
 ยากจน รัฐบาลก็องช่วยเหลือ ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
 แขนงดินจึงใ้จัดราชการส่วนท้องถิ่นเป็น ๔ แบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด
 เทศบาล สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล

ท้องที่ใ้มั่งคั่งสมบูรณ์ ราษฎรมีความรู้ความชำนาญพอปกครองตนเองได้
 ก็จัดเป็นเทศบาล คือ รัฐบาลปล่อยมือใ้ราษฎรปกครองตนเองอย่างเต็มที่ เป็นแต่
 คอยควบคุมบางในบางประการ เทศบาลมี ๓ ประเภท คือ เทศบาลตำบล
 เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร ท้องที่ใ้มีลักษณะกลาง ๆ ไม่มั่งคั่งนัก ราษฎร
 มีความรู้อยู่บาง จัดเป็นสุขาภิบาล ดำเนินการใ้โดยกรรมการซึ่งตั้งเจ้าหน้าที่

ส่วนภูมิภาคและราษฎรเข้าร่วมกันเป็นกรรมการ ท้องที่ใดมีทุนพอดำเนินการได้บ้าง แต่ผู้คนใคร่รับการศึกษานอย จัดเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีกำหนดผู้ไต่สวนและราษฎรเข้าร่วมกันเป็นกรรมการ ดำเนินการบริหารสาธารณะในตำบลนั้น เพียงบางสิ่งบางอย่างที่รัฐมอบให้เมื่อเสร็จกิจนั้นแล้ว ก็มอบให้ทำสิ่งอื่นต่อไปอีก ส่วนท้องที่ใดที่ไม่สามารถจะยกเป็นเทศบาลหรือสุขาภิบาลได้ หรือแม้แต่จะเป็นเพียงองค์การบริหารส่วนตำบลก็ยังไม่ได้ ก็ทิ้งไว้ ยังไม่ยกฐานะ แต่รัฐจำเป็นต้องทุนบำรุงท้องถิ่นกันการ เหล่านี้ให้รุ่งเรืองขึ้น ตามกำลังเงินที่จะทุนบำรุงได้ ไม่ทิ้งไว้เฉย ๆ ให้เติบโตเอง รัฐจึงมอบหน้าที่ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดการบริการสาธารณะ ทุนบำรุงท้องถิ่นเหล่านั้น

สรุปความว่า ท้องถิ่นใดยกเป็นเทศบาล ท้องถิ่นนั้นเทศบาลบำรุงท้องถิ่นใดยกขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ท้องถิ่นนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบำรุง ไม่ข้องเกี่ยวกับ ส่วนท้องที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาล สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้บำรุง แต่จะเป็นท้องถิ่นชนิดใดก็ตามคงอยู่ในความควบคุมของผู้ว่าราชการจังหวัดทั้งสิ้น

การปกครองท้องถิ่น

การที่จะให้ราษฎรทุกคนเข้าปกครองบ้านเมืองในเมื่อราษฎรจำนวนมาก ยังไม่เข้าใจเรื่องการเมืองดี คือ ยังไม่มีจิตใจฝักใฝ่ในทางนี้และยังไม่มีความรู้สึกถึงประโยชน์ส่วนรวมดี อาจเป็นอันตรายแก่ประเทศได้ ฉะนั้นก่อนที่จะให้ราษฎรใดเขามามีส่วนในการปกครองบ้านเมืองจึงจำเป็นต้องให้ราษฎรรู้จักการใช้อำนาจนั้น และเข้าใจเรื่องบ้านเมืองดีเสียก่อน มิฉะนั้นการปกครองแบบใหม่จะยั่งยืนอยู่ไม่ได้ ดังมีตัวอย่างมาแล้ว เช่น ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๑ (ค.ศ. ๑๘๔๘) ได้เปลี่ยนการปกครองจากระบอบราชาธิปไตยอำนาจอำกัภายใต้รัฐธรรมนูญมาเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐ และให้ราษฎรทุกคนมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง ใช้อำนาจสูงสุดตามความหมายของระบอบประชาธิปไตย

ไม่คำนึงถึงความรู้สึกและความไม่พอใจของราษฎรในสมัยนั้น ฉะนั้นเมื่อมีการเลือกตั้งประธานาธิบดี ราษฎรจึงได้เลือกเอาเจาชายหลุยส์โนเลี่ยน ซึ่งต่อมาได้รวบรวมอำนาจและสถาปนาพระองค์เป็นจักรพรรดิโนเลี่ยนที่ ๓

ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน เป็นที่รู้จักกันอยู่โดยทั่วไปว่า ประชาชนชาวไทยยังไม่พร้อม และไม่เข้าใจถึงวิธีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองจึงได้ดำเนินงานที่จะวางรากฐานเพื่อให้ราษฎรได้เรียนรู้การปกครองตนเองโดยได้ตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ ขึ้น

อันที่จริงแล้วพระมหากษัตริย์ของไทยในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็ได้ทรงวางรากฐานงานนี้มาบ้างแล้วคงจะเห็นได้จากพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่โปรดฯ จัดงานด้านการศึกษา และพระราชโอรสของพระองค์คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็โปรดฯ ขยายงานด้านนี้ต่อมา ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ได้ส่งข้าราชการไปดูงานทางการเทศบาลในต่างประเทศ เมื่อ ๒ - ๓ ปีก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อจะสอนให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง แต่ยังไม่ทันที่จะบรรลุถึงพระราชประสงค์ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเกิดขึ้นเสียก่อน ด้วยเหตุนี้ เป็นเหตุให้ความเป็นประชาธิปไตยของชาติไทยไม่สมบูรณ์ เพราะประชาชนยังไม่รู้จักการปกครองตนเอง การที่มีรัฐธรรมนูญมาก่อนแล้วจึงสอนให้มีการปกครองระบอบเทศบาลจึงเป็นการกระทำที่เร่งรีบเกินไป อย่างไรก็ตาม การที่ได้จัดให้มีสุขาภิบาลนี้ก็เป็นการเตรียมงานไว้สำหรับการปกครองเทศบาล ซึ่งจะจัดขึ้นเมื่อบ้านเมืองมีความเจริญถึงขนาดแล้ว สุขาภิบาลที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้วนั้นมีประโยชน์ในด้านการปกครองมาก กล่าวคือ เป็นการฝึกสอนให้ประชาชนเริ่มรู้สึกคุณค่าแห่งการปกครองตนเอง

เมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาลแล้ว สุขาภิบาลก็เปลี่ยนสภาพเป็นเทศบาล การเปลี่ยนสภาพสุขาภิบาลเป็นเทศบาลนี้เป็นการ

เพิ่มสิทธิให้แก่วัด เมืองในเขตสุขาภิบาล เป็นอันมาก ด้วยเหตุที่ลักษณะการสุขาภิบาล
 มุ่งต่อการบำรุงทองที่เท่านั้น ส่วนการเทศบาลเป็นลักษณะการปกครองซึ่งฝึกให้
 ประชาชนคุ้นเคยต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และให้โอกาสแก
 วด เมืองในทองถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองและบำรุงทองถิ่นของตน ระบอบ
 เทศบาลจึงเป็นเสมือนหนึ่งการฝึกให้พลเมืองคุ้นเคยต่อการปกครองโดยลักษณะผู้แทน
 และให้สำนึกในสิทธิและหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศด้วย
 ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าระบอบเทศบาลเป็นการก่อกำเนิดประชาธิปไตยใหม่ในค

พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.๒๔๗๖ ได้วางหลักการปก
 ครองแบบเทศบาล โดยพิจารณาจากทองที่ต่าง ๆ ขึ้นเป็นเทศบาล โดยแยกออก
 เป็น ๓ ประเภท คือ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ทั้งนี้
 พิจารณาตามรายได้และความหนาแน่นของชุมชนเป็นเกณฑ์ และในการให้สิทธิ
 แก่พลเมืองก็ได้กำหนดไว้เป็นชั้น ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

ในสมัยเริ่มการ เมื่อยกทองถิ่นใดเป็นเทศบาลแล้ว รัฐบาลมีอำนาจ
 หน้าที่แต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติและพื้นความรู้ ตามที่กำหนดไว้โดยกฎกระทรวง
 เป็นสมาชิกของสภาเทศบาล และให้ดำรงตำแหน่งอยู่ในเวลาดำหนดไม่เกิน
 ๑ ปี นับแต่วันที่สภาทองถิ่นได้มีการประชุมกันครั้งแรก

สมัยที่ ๒ เมื่อครบกำหนด ๑ ปี นับแต่วันที่สภาได้ประชุมกันครั้งแรก
 รัฐบาลจึงลดจำนวนสมาชิกประเภทที่รัฐบาลแต่งตั้งลงครึ่งหนึ่ง และสภาเทศบาล
 ประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท คือสมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้พลเมืองเลือก
 ตั้ง กับสมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ที่รัฐบาลแต่งตั้งมีจำนวนไม่เกินสมาชิกประเภท
 ที่ ๑

สมัยที่ ๓ เมื่อทองถิ่นใดมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้รับการศึกษาจบประถม
 ศึกษาสามัญมากกว่าครึ่งจำนวนทั้งหมดแล้ว สภาทองถิ่นจะประกอบด้วยสมาชิก

ประเภทที่ ๑ คือ ผู้ที่พลเมืองเลือกตั้งประเภทเดียว ๒๘๑

ควยเหตุที่เจตนาในการปกครองระบบเทศบาลนี้ เป็นไปเพื่อปลูกฝังระบบประชาธิปไตยให้ราษฎรได้เรียนรูการปกครองตนเอง เพราะฉะนั้นเทศบาลจึงเป็นรูปการปกครองเช่นเดียวกับรัฐบาลกลาง รัฐบาลกลางมีสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ควบคุมอำนาจนิติบัญญัติ คณะรัฐมนตรีควบคุมฝ่ายบริหาร เทศบาลก็มีสมาชิกสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรีทำหน้าที่เช่นเดียวกับสภาผู้แทนและคณะรัฐมนตรี สภาเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ออกเทศบัญญัติและควบคุมการบริหารของคณะเทศมนตรีทำนองเดียวกับสภาผู้แทนซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมายและควบคุมการบริหารของแผ่นดิน นอกจากนี้ สภาเทศบาลยังมีหน้าที่จัดการให้ราษฎรได้รับการศึกษาขั้นประถม จัดการอบรมให้ราษฎรเข้าใจในการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ และจัดการรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรม ทั้งนี้เพื่อจะได้สัมฤทธิ์ผลสมดังเจตนาที่ได้ตั้งขึ้น

นอกจากเทศบาลแล้วก็ยังมีองค์การท้องถิ่นอีกรูปหนึ่ง ซึ่งเป็นการปกครองตนเอง คือสภาจังหวัด สภาจังหวัดนี้ได้รับการสถาปนาในระยะเวลาเดียวกันกับเทศบาล การเลือกสมาชิกสภาจังหวัดนี้ทำเป็น ๒ ชั้น คือ ในชั้นต้นรัฐบาลจะไ้ตั้งสมาชิกสภาจังหวัดขึ้นฝ่ายเดียวก่อน และภายในกำหนดเวลา ๑ ปีจึงจะจัดให้มีการเลือกตั้ง ในการที่รัฐบาลจะจัดตั้งสมาชิกสภาจังหวัดนี้ รัฐบาลประสงค์จะตั้งกรรมการขึ้นเป็นผู้จัดสรรบุคคลที่สมควรแล้วแนะนำมายังรัฐบาลเพื่อรัฐบาลจะได้พิจารณา

๒๘๑

"พระราชบัญญัติจักระเบียบเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๖๖", ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย, เล่ม ๕๑, (๑๓ เมษายน ๒๔๖๗) หน้า ๑๐๕.

ในภายหลัง^{๒๘๒} และเพื่อที่จะได้สมาชิกทั่วทุกท้องที่จังหวัด จึงได้กำหนดว่า "ในการเลือกสมาชิกนั้น ให้กรรมการพยายามเลือกจากผู้ที่อยู่ในอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนั้นอย่างน้อยอำเภอละ ๑ คน"^{๒๘๓} ชั้นที่สองซึ่งเป็นเวลาต่อมาอีก ๑ ปี สมาชิกสภาจังหวัดก็จะประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท ประเภทที่ ๑ ได้แก่ ผู้ที่พลเมืองเลือกตั้งขึ้น ประเภทที่ ๒ เป็นผู้ที่ยูวาราชาการจังหวัดแต่งตั้ง มีจำนวนไม่เกินสมาชิกประเภทที่ ๑ ถึงแม้รัฐบาลกลางจะให้ยูวาราชาการจังหวัดแต่งตั้งสมาชิกสภาจังหวัดได้ แต่ก็ยังควบคุมการแต่งตั้งนี้อยู่ ดังจะเห็นได้จากจดหมายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่มีไปถึงข้าหลวงประจำจังหวัดทุกจังหวัดว่า "กระทรวงมหาดไทยใครให้ข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้พิจารณา โดยเฉพาะให้ทองแท้สักครั้งหนึ่ง และแสดงเหตุผลในการเลือกบุคคลนั้น ๆ โดยละเอียดแล้วเรียงลำดับที่ซึ่งควรจะได้รับการแต่งตั้งก่อน"^{๒๘๔} การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดได้เป็นไปเช่นนี้เรื่อยมา จนกระทั่งปี พ.ศ.๒๔๘๑ จึงได้มีสมาชิกเพียงประเภทเดียว คือ ประเภทที่ราษฎรเลือกตั้งทั้งหมด

^{๒๘๒} กระทรวงมหาดไทย ระเบียบการกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย
สหภาพและเทศบาล (กระทรวงมหาดไทย, ๒๔๘๒), จดหมายรัฐมนตรี
กระทรวงมหาดไทยถึงคณะกรรมการจังหวัด ที่ ม.๑๘๓/๑๓๖๕๘ ลงวันที่ ๒๓
ตุลาคม พ.ศ.๒๔๗๗, หน้า ๒๙๖.

^{๒๘๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙๘

^{๒๘๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑๕ จดหมายที่ ม. ๘๖/๒๔๘๗

ลงวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๔๗๘.

อย่างไรก็ตาม สภาจังหวัดนี้มีลักษณะ เป็นคณะที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการจังหวัดและคณะกรรมการมากกว่าที่จะเป็นสภาเพื่อการปกครองตนเองตามท้องถิ่น สภาไม่มีอำนาจในทางนิติบัญญัติ หน้าที่สำคัญประกอบด้วย การให้คำปรึกษา การอนุมัติงบประมาณที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอ และการให้คำแนะนำแก่รัฐบาลกลางเมื่อถูกถาม จังหวัดได้รับงบประมาณจากรัฐบาลกลาง ผลลัพธ์ก็คือ สภาไม่เคยทำทั้งหน้าที่การปกครองตนเองตามท้องถิ่นที่แท้จริง ทั้งไม่มีอำนาจบริหารหรือนิติบัญญัติ ๒๘๕

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยรายได้ของจังหวัด ซึ่งนับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ กล่าวคือ สมาชิกสภาจังหวัดเป็นสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งทั้งสิ้น สภาจังหวัดจึงสามารถวางนโยบายบริหารกิจการของจังหวัด โดยการออกกฎข้อบังคับ กำหนดงบประมาณ ด้วยเหตุนี้

๒๘๕

Choop Karnjanaprakorn p.27

"... was more like an advisory board to the governor and his staff rather than a council for local self-government. It had no authorized legislative power. The main functions, consisting of consultation, approval of the budget submitted by the governor, and the giving of advice to the central government when requested... The province had to be financed entirely by the central government. As a result the council never performed any real function of local self-government no exercised administrative or legislative power."

การปกครองจังหวัดถึงซึ่งการปกครองตนเองอย่างแท้จริง

สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

คงได้กล่าวมาแล้วในบทก่อน ๆ ว่า เสรีภาพเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ของไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวลงมา ได้พระราชทานสิทธิเสรีภาพแก่ราษฎรของพระองค์เป็นลำดับมา เช่น ทรงให้เสรีภาพทางศาสนา ทางการศึกษา ทางร่างกาย ในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น แต่สิทธิเสรีภาพดังกล่าวนี้ พระมหากษัตริย์มิได้ทรงตราพระราชบัญญัติแสดงถึงการให้เสรีภาพโดยตรง ซึ่งนับว่ายังไม่เป็นหลักประกันที่มั่นคงแก่ประชาชน ครั้นประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาไซ้รัฐธรรมนูญแล้ว รัฐธรรมนูญก็เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยไว้ดังนี้ คือ

บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาหรือลัทธิใด ๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน... ภายในบังคับแห่งบทกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เลหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ ^{๒๘๖}

ส่วนหลักแห่งการเสมอภาคนั้น รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่า

^{๒๘๖} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามพุทธศักราช ๒๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่ม ๔๘ (๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕), หน้า ๕๓๖.

ประชาชนชาวสยามไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความ
คุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน... ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติใน
รัฐธรรมนูญนี้ บุคคลยอมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิด
ก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกราช
อย่างใดเลย^{๒๘๗}

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.๒๔๗๕ นั้นนับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้กำหนด
สิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ ถึงแม้จะไม่กว้างขวางเท่าที่ควร แต่ก็ได้เป็นหลัก
ประกันอันสำคัญยิ่งของประชาชนและได้เข้ามาเป็นเวลาเกือบ ๑๔ ปี จึงได้มีการปรับ
ปรุงแก้ไขใหม่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้านเมืองและเพื่อให้การปกครองตาม
ระบอบประชาธิปไตยเป็นผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในที่สุดก็ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ
อีกฉบับหนึ่งเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๘๘ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เพิ่มเสรีภาพ
ขึ้นอีก ๒ ประการคือ เสรีภาพในการพิมพ์ และเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง
เสรีภาพทั้งสองประการนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากว่า "หนังสือพิมพ์มีความสำคัญ
ต่อการดำรงอยู่อย่างงาย ๆ ของระบอบประชาธิปไตย"^{๒๘๘} "และระบอบประชาธิปไตย
ไม่สามารถก่อตั้งขึ้นได้บนฐานของรัฐที่มีพรรคการเมืองพรรคเดียว"^{๒๘๙} ดังนั้นเสรีภาพ
ในการพิมพ์และเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมืองที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๔๘๘ ได้ให้
แก่วงชนชาวไทยนั้นนับเป็นพยานสำคัญแห่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
ที่สมบูรณ์ ครั้นถึงวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๙๐ ได้เกิดรัฐประหารขึ้น คณะ

^{๒๘๗} เรื่องเดียวกันหน้า ๕๓๔ และ ๕๓๖.

^{๒๘๘}

Francis Graham Wilson, The Elements of Modern Politics
(New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1936), p.209

"...The free press...is of fundamental importance to the mere
existence of democracy."

^{๒๘๙}

Laurence Stapleton, The Design of Democracy. (New York: Oxford
University Press, 1949) p. 114

"Democracy cannot be built upon the basis of a one-party state."

รัฐประหารโดยกบฏรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เรียกว่า "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับชั่วคราว" โดยอ้างว่าประเทศชาติตกอยู่ในภาวะวิกฤตภาค ประชาชนพลเมืองได้รับความลำบากเดือดร้อน เพราะขาดอาหาร ขาดเครื่องนุ่งห่ม และขาดแคลนสิ่งอื่น ๆ นานัปการ เครื่องบริโภคและอุปโภคทุกอย่างมีราคาสูงขึ้นกว่าแต่ก่อน เป็นอันมากเป็นเหตุให้เกิดความเลื่อมทรมานในศีลธรรมอย่างไม่ เคยมีมาแต่กาลก่อนขึ้นในประชาชน บรรดาผู้บริหารราชการแผ่นดินและสภาไมอาจดำเนินการแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีให้กลับเข้าสู่ภาวะอย่างเดิมได้ การดำเนินการของรัฐบาลและกรมการฝ่ายบริหารของรัฐสภาเพื่อมุ่งหมายที่จะช่วยกันแก้ไขให้ดีขึ้นตามวิถีทางที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนั้นไม่ประสพผลดีเลย แมแต่เนอย เป็นการนึกหวังของประชาชนทั้งประเทศ^{๒๕๐}

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้ตัดทอนเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมืองออก เนื่องจากเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความยุ่งเหยิงภายในประเทศ

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ ก็ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๒ นี้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ประกันสิทธิเสรีภาพที่ดีที่สุดเท่าที่ใดเคยมีมา เพราะแต่เดิมนอกจากเสรีภาพในทางศาสนาแล้ว ได้ยอมให้เพียงภายใต้บังคับของกฎหมายเท่านั้น ซึ่งใครกล่าวมาแล้วว่ายังไม่เป็นหลักประกันที่เพียงพอ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ในกรณีใดบ้างที่จะจำกัด และอยู่ในเงื่อนไขอย่างไร หรือว่าห้ามมิให้จำกัดเลย เฉพาะหมวดที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยนั้นมีข้อความถึง ๒๐ มาตรา กล่าวคือ เสรีภาพในทางศาสนานั้น ได้ขยายไปถึงนิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา โดยห้าม " มิให้รัฐกระทำการ

๒๕๐

" รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) " ใน เสถียร ดายลักษณ์ และคนอื่น ๆ ผู้รวบรวม, ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๖๐, (พระนคร: โรงพิมพ์นิติเวช, ๒๔๘๐), หน้า ๗๘๗,

ใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิ หรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือ ศาสนานิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมทางศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความ เชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น"^{๒๕๑}

ในเรื่องเสรีภาพทางร่างกายก็ได้ระบุไว้ว่า การจับกุมคุมขังหรือตรวจ คนตัวบุคคล ไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย นอกจากนี้ในคดีอาญาก็ยังให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่มีความผิด ห้ามปฏิบัติต่อบุคคลเช่นนี้ เสมือนผู้กระทำผิด และห้ามเรียกประกัน มวกเกินสมควร ห้ามการจับกุม กักขัง หรือตรวจคนบุคคลตามอำเภอใจ และยัง ให้สิทธิแก่ผู้ถูกคุมขัง พนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขัง ร้องขอศาลว่า การคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย อนึ่ง รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยัง ได้รับรองว่า การเกณฑ์แรงงานไปใช้จะกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย เท่านั้น

สำหรับเสรีภาพในเคหสถานนั้นได้กำหนดว่า "การเข้าไปในเคหสถานโดย ปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจคนเคหสถานก็ดี จะกระทำได ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย"^{๒๕๒} เสรีภาพในทรัพย์สินก็ได้รับ ความคุ้มครอง และจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน จะกระทำได้ก็แต่ตามกฎหมาย ทั้งได้รับ รอนสิทธิของบุคคลในการสืบมรดก การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำได้ก็เมื่อ มีกฎหมายให้อำนาจโดยเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือเพื่อประโยชน์ใน การป้องกันประเทศหรือการไต่มาซึ่งทรัพย์สิน และองค์ใดซึ่งทำชั่วอันเป็นกรรม แก่เจ้าของ การที่รัฐเข้าใช้หรือครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลก็ดี รวมทั้งการ โอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลโดยไม่สมัครใจนั้นจะกระทำได้เฉพาะเพื่อ ใช้ในการรักษาความปลอดภัยสาธารณะ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ ทั้งต้องอาศัย อำนาจกฎหมาย และองค์ใดซึ่งทดแทนแก่ผู้เสียหายตามสมควร

^{๒๕๑} "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๒", ใน เสถียร ลายลักษณ์ และคณะอื่น ๆ, ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๖๒ (พระนคร: โรงพิมพ์ นิติเวช, ๒๔๘๓), หน้า ๘

^{๒๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑

ส่วนสิทธิในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณานั้นก็ใ้ระบุไว้ว่าจะจำกัดไว้แต่โดยกฎหมาย เช่น เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่น และยังห้ามการปิดโรงพิมพ์ ห้ามทำการพิมพ์เพื่อบั่นทอนเสรีภาพ นอกจากนี้การตรวจขานหนังสือพิมพ์จะกระทำใดก็ต่อเมื่อบ้านเมืองอยู่ระหว่างการรบหรือการสงคราม หรือในเวลาที่มึพระบรมราชโองการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในระหว่างที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก ทั้งยังห้ามรัฐบาลเอาหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือ โดยการให้เงินหรือทรัพย์สินอุดหนุนอีกด้วย

เสรีภาพในการศึกษาอบรมนั้นก็มิอย่างบริบูรณ์ ในเมื่อการศึกษาอบรมนั้นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่ขัดต่อกฎหมาย ก็กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐและของเทศบาลให้ความเสมอภาคแก่บุคคลในการเข้ารับการศึกษาตามความสามารถ

การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธก็ย่อมกระทำได้ การจำกัดเสรีภาพนี้จะกระทำโดยบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะและเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย การรวมกันเป็นสมาคมก็เช่นเดียวกัน รัฐธรรมนูญฉบับนี้ใ้ระบุให้เสรีภาพไว้ ในเมื่อวัตถุประสงค์ไม่ขัดต่อกฎหมาย

เสรีภาพที่สำคัญที่สุดก็คือเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมืองเพื่อดำเนินการทางการเมือง โดยวิธีทางประชาธิปไตยเมื่อไม่ขัดต่อระบบการปกครองตามรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ห้ามนำบทบัญญัติในกฎหมายเกี่ยวกับสมาคมนำมาใช้แก่พรรคการเมือง

ส่วนเสรีภาพใหม่ ๆ ซึ่งไม่เคยปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ เลยก็คือเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางไปรษณีย์ หรือทางอื่นที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งใ้ได้รับความคุ้มครองมิให้มีการตรวจ กัก หรือการเปิดเผยจดหมาย โทรเลข โทรศัพท์ หรือสิ่งสื่อสารอันใด ที่บุคคลมีติดต่อกัน เว้นแต่จะอาศัยอำนาจของกฎหมาย

นอกจากนี้ก็มีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในพระราชอาณาจักรและการประกอบอาชีพ

นอกจากเสรีภาพต่าง ๆ แล้วรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๔๙๒ ยังได้ระบุสิทธิอีกหลายประการที่ให้แก่ประชาชน เป็นคนว่าสิทธิในการเสนอเรื่องราวร้อง สิทธิในครอบครัว สิทธิในการฟ้องหน่วยราชการเพื่อให้รับผิดชอบในการกระทำของพนักงาน

การที่รัฐธรรมนูญฉบับวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ.๒๔๙๒ ได้ให้เสรีภาพแก่ประชาชนอย่างกว้างเช่นนี้เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดรัฐประหารขึ้นอีกเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๙๒ คณะรัฐประหารได้อ้างเหตุผลประการหนึ่งว่า การให้เสรีภาพเช่นนี้อาจเป็นทางให้เกิดภัยแก่ประเทศชาติได้ โดยเฉพาะการแทรกซึมของลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.๒๔๙๒ เสีย กลับเอารัฐธรรมนูญปี พ.ศ.๒๔๙๕ มาใช้พร้อมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ตัดบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพบางตอนออก เช่นเสรีภาพในร่างกาย เสรีภาพในทรัพย์สิน เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา เสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เสรีภาพในการสื่อสาร นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังได้ห้ามบุคคลใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญอีกด้วย รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.๒๔๙๕ นี้ได้ใช้ต่อมาจนกระทั่ง จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการปฏิวัติยึดอำนาจจากรัฐบาล จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ.๒๕๐๐ และเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๐๑ คณะปฏิวัติได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕ เสีย

นอกจากสิทธิทางแพ่งซึ่งได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น รัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตยยังได้ยอมรับสิทธิทางการเมืองของประชาชนอีกด้วย แต่เนื่องจากประชาชนยังไม่สันทัดต่อการปกครองตามระบอบนี้ ดังนั้นการให้สิทธิการเมืองแก่ประชาชนจึงได้มีวิวัฒนาการเป็นขั้น ๆ ครั้งนี้คือ เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๕ ธรรมนูญ

ฉบับนี้บัญญัติการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรไว้ว่า ให้ราษฎรในหมู่บ้านเลือกผู้แทนเพื่อออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนตำบล นั่นก็หมายความว่าผู้แทนหมู่บ้านเลือกผู้แทนตำบล และผู้แทนตำบลออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎร

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้มีการตราพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๙๕ ซึ่งกำหนดไว้ว่า ให้ราษฎรมีสិทธิออกเสียงเลือกผู้แทนตำบลแล้วให้ผู้แทนตำบลเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ครั้นถึงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๕ ก็ได้มีพระราชบัญญัติการเลือกตั้งออกอีกฉบับหนึ่ง พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายการเลือกตั้งฉบับแรกที่บัญญัติให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรโดยให้สิทธิราษฎร ผู้ใช้สิทธิออกเสียง เป็นผู้ทำการเลือกตั้งผู้แทนของเขาเองได้โดยตรง โดยมีต้องมีการเลือกสองชั้นสามชั้นอย่างฉบับก่อน ๆ

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ บางประเทศจะเห็นว่าประเทศไทยไกลกว่าไปไกลมาก เนื่องจากว่ารัฐบาลยอมให้สิทธิการเลือกตั้งแก่หญิงชายเท่าเทียมกันและกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับของผู้สมัคร เขารับเลือกตั้งเกือบจะเหมือนกันทุกประการ เว้นเสียแต่ผู้ที่สมัคร เขารับเลือกตั้งนั้นวางเกณฑ์ความรู้ว่าต้องเป็นผู้ที่สอบไล่วิชาการ เมืองใดก็ตามหลักสูตรที่สภาใดตั้งไว้

การทบทวนการศึกษา

เมื่อคณะราษฎร เปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศนั้นได้กำหนดให้หลักการศึกษาเป็นหลักหนึ่งในหลักหกประการที่จะบริหารการบ้านเมืองต่อไป เพราะการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะดำเนินไปโดยราบรื่นก็ต้องอาศัยการศึกษา ประชาชนพลเมืองที่มีการศึกษาคือสามารถเจริญรุ่งเรืองใจให้แก่ประเทศชาติ รัฐบาลจึงได้จัดตั้งกรมการศึกษาขึ้นชุดหนึ่งเพื่อจัดวางแผนการศึกษาชาติ ในขณะที่เดียวกันก็ได้ประกาศตั้งสภาศึกษาขึ้น สำหรับเป็นที่ปรึกษาการบริหารวางวิธีการศึกษาแห่งชาติด้วย สภาศึกษาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของกระทรวงธรรมการ

โอกาสหาความรู้ได้อย่างเต็มที่ที่จะจัดไปตามระบอบประชาธิปไตย^{๒๕๕}

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม วันที่ ๑๖
มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๕

"... บ้านเมืองจะอยู่ในสถานการณ์อย่างใดก็ตาม รัฐบาลจะไม่ละเลย
ในการบำรุงการศึกษาของชาติให้สูงขึ้นสู่ระดับอันดียิ่งขึ้นไป เพื่อให้เต็มพ้นอารย
ประเทศให้เร็วที่สุด..."^{๒๕๖}

คำแถลงนโยบายของรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ.
๒๔๘๑

"... รัฐบาลนี้มีนโยบายที่จะอบรมจิตใจของประชาชนให้เป็นพลเมือง
ดีแห่งระบอบประชาธิปไตยด้วยการให้การศึกษาไปในทางที่จะทำให้พลเมืองรู้จัก
สิทธิและหน้าที่ของตน..."^{๒๕๗}

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล พลโท ถนอม กิตติขจร วันที่ ๕ มกราคม
พ.ศ.๒๕๐๑

"รัฐบาลนี้จะทำนุบำรุงการศึกษามากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดผลดีทั้งในด้าน
ปริมาณและคุณภาพ โดยมุ่งให้ประชาชนเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย..."^{๒๕๘}

๒๕๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๗๓

๒๕๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๗๔

๒๕๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘๕

๒๕๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘๕

แต่ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามเร่งรัดปรับปรุงการศึกษาอย่างที่สุดก็ตาม ก็ปรากฏว่ายังไม่เพียงพอที่จะจรรโลงระบอบประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าต่อไป และควยเหตุนี้เองทำให้วิถีทางแห่งประชาธิปไตยในประเทศไทยดำเนินไปอย่างไม่สุ
ราบรื่นนัก

บทสรุป

ในประเทศที่มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยนั้น ถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ มีสิทธิเลือกผู้ปกครองของตน เขามาบริหารงานในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ประชาชนมีสิทธิที่จะควบคุมรัฐบาลและเพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์นี้ ประชาชนจึงต้องมีสิทธิเสรีภาพมากพอที่จะดำเนินการให้ เป็นไปตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย อาทิ เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการชุมนุม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อนึ่ง ในระบอบประชาธิปไตยนั้น โดยอมรวัฏฏหมายเป็นเครื่องกำหนดการประพฤติปฏิบัติระหว่างเอกชนกับเอกชน และเอกชนกับรัฐ ประชาชนทุกคนจะคงยอมรับนับถือกฎหมายโดยเคร่งครัด นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งแยกอำนาจของรัฐบาลออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ เพื่อให้ให้อำนาจเหล่านี้จำกัดและควบคุมกันเอง

ถ้าจะเอาลักษณะการกึ่งโลกกล่าวมานี้เป็นมาตรฐานวัดประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ เราก็คงยังไม่สามารถจะพูดได้เต็มปากว่า ไทยเป็นประเทศประชาธิปไตย ปัญหามีอยู่ว่า เหตุใดประเทศไทยจึงไม่ประสบผลสำเร็จในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ถ้าเราได้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว จะเห็นว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยไม่เจริญก้าวหน้าตามมาตรฐานของสากลนั้น มีมากมายหลายประการด้วยกัน แต่อาจแบ่งแยกปัจจัยเหล่านี้ออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการบริหาร

ปัจจัยทางสังคม

การศึกษาเกี่ยวกับการปกครองของทุกประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับสังคมก่อน เพราะพฤติกรรมทางสังคมเป็นจุดเริ่มต้นของ เศรษฐกิจ การเมืองกับการบริหาร

เป็นที่ทราบอยู่แล้วว่า สังคมไทยอยู่ในภาวะกำลังเปลี่ยนแปลง แต่ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงเท่าไรนัก สังคมยังมีลักษณะที่อยู่ในประเภทสังคมศักดินา คือ ประชาชนประกอบการศักดินาเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของสังคมแบบนี้ประชาชนจะกระจุกกระจายกันอยู่เป็นหย่อม ๆ เป็นหมู่บ้านไม่เกิน ๑๐๐ หลังคาเรือน ชาดการศึกษาคือกับหมู่บ้านอื่นเกือบจะเด็ดขาด เพราะการคมนาคมไม่สะดวก ท้องที่บางแห่งต้องถูกตัดขาดออกจากเมือง เพราะหนทางไกลและทุรกันดาร ไม่มีแม่แตถนน มีแต่ทางเกวียนเล็ก ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้คนในท้องที่เหล่านั้นได้รับการศึกษาไม่เพียงพอ เพราะทางไกลไปมาลำบาก ถึงแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติประถมศึกษาออกมาบังคับให้ทุกคนเล่าเรียน แต่เนื่องด้วยการคมนาคมไม่สะดวก จึงได้มีการหยุดโรงเรียนเสียบาง การเล่าเรียนจึงไม่ไฉน นอกจากนั้นประชาชนยังขาดความคล่องแคล่ว จึงยากที่จะส่งเสริมให้ดีขึ้นกว่านี้ คุณค่าทางสังคมอยู่ที่วิญญูมากกว่าอย่างอื่น การติดต่อสื่อสารก็เป็นแบบ "ทางเคียว" คือ รับคำสั่งจากเบื้องบนเท่านั้น ไม่ว่าจะ เป็นจากบิดามารดา ผู้ใหญ่บ้าน หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ฯลฯ โดยไม่มีการโต้แย้งคัดค้านใด จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยนั้น บุตรต้องเคารพบิดามารดา และศิษย์ต้องเชื่อฟังครูอาจารย์ ข้าราชการก็ต้องเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา กล่าวโดยย่อก็คือ คนไทยนับถือผู้ที่อาวุโสกว่า แมจนกระทั่งทุกวันนี้ ถ้าออกไปตามชนบท เมื่อไปพบผู้ที่แก่อาวุโสกว่า ก็มักจะเรียกกันว่า พี่ ป้า น้า อา ถ้าเป็นเด็กกว่าก็จะเรียกว่า น้อง ทั้ง ๆ ที่มิได้มีความเกี่ยวพันทางสายโลหิตเลย การที่บุตรต้องเคารพบิดามารดา ก็ทำให้บุตรต้องเชื่อฟังบิดามารดา บิดามารดาพูดคำไหนก็ต้องเป็นคำนั้น ถึงแม่จะผิดหรือถูก บุตรที่กล้าไม่มีสิทธิ์ที่จะไปโต้แย้งหรือขัดขืน และในการที่ศิษย์ต้องเคารพเชื่อฟังครูบาอาจารย์ก็เช่นเดียวกัน ทำให้ศิษย์ต้องทำตามคำที่ครูอาจารย์สอนไว้ทุกประการ สิ่งเหล่านี้ทำให้กุลบุตรไทยขาดความคิดริเริ่มที่จะเป็นตัวของตัวเอง ด้วยเหตุที่เกรงจะเป็น "ลูกศิษย์คักกลางครู ลูกไม่รุ้คุณ" ซึ่งเป็นคำพังเพยที่กล่าวกันมาแต่ครั้งโบราณ

อนึ่ง ระบบประเพณีทางสังคมของคนไทยยังยึดมั่นในระบบเจ้าขุนมูลนายแบบ

เกาอยู่ ข้าราชการมักจะถือว่า ตนเป็นนายของประชาชน ประชาชนมักจะแสดงความ
 เกรงกลัวต่อขาราชการอย่างออกหน้าออกตา เห็นได้จากเวลาที่มาติดต่อธุระกับ
 อำเภอก หรือจังหวัด นี่ก็แสดงให้เห็นว่า แม้ชาวไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ตาม แต่ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง
 เท่านั้น ส่วนประเพณีการปกครองยังคงเดิม ระบบประเพณีของไทยนั้นเป็นระบบที่มีการปกครอง
 กันเป็นลำดับชั้น การดำรงชีพของแต่ละบุคคลจะถูกกำหนดโดยครอบครัวของเขา หรือ
 โดยสังคม หรือผู้มีอำนาจเหนือกว่า ฉะนั้น การดำรงชีวิตในสังคมจึงหันหน้าไปในทาง
 เกียรติภูมิและยศถาบรรดาศักดิ์ การปฏิบัติราชการจึงเป็นเรื่องที่จะต้องทำตามคำสั่ง
 และมีการเคารพนับนอบน้อมกันมากกว่าจะปฏิบัติงานด้วยเหตุผลของตนเอง หรือด้วยการ
 วินิจฉัยตกลงใจด้วยตัวเอง ทักษะเช่นนี้เป็นอิทธิพลที่ปรากฏอยู่ในวงราชการต่าง ๆ
 หรือตามองค์การ ซึ่งเราจะมองเห็นอย่างเด่นชัด ในการเลือกราชการชั้นผู้ใหญ่ หรือ
 ขาราชการชั้นสูง เป็นประธานหรือนายกของสมาคมต่าง ๆ ถ้ามิได้เป็นนายก ประธาน
 หรือรองประธานโดยตรง ก็จะใคร่ได้รับเลือกให้เป็นอุปถัมภ์สมาคมเหล่านั้น ทั้ง ๆ ที่
 ขาราชการชั้นสูงหรือนักการเมืองที่ใคร่ได้รับเลือกนั้นก็ไม่วายมีเวลาจะมาเอาใจใส่ในกิจการ
 ของสมาคมมากนักก็ตาม นอกจากจะอาศัยบารมีและอิทธิพลของขาราชการนั้นให้บังเกิด
 ความเกรงใจ และมารวมสมาคมด้วยเท่านั้น

ลักษณะของสังคม เช่นนี้เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ

๑. มีลักษณะเป็นสังคมปิด เกือบจะเรียกได้ว่าเป็นสังคมชั้นตน ขาดความรู้สึก
 เรื่องชาตินิยม เพราะไม่ทราบวาทาติหมายถึงอะไร กว้างใหญ่แค่ไหน จึงทำให้ขาด
 ความรับผิดชอบส่วนรวม ซึ่งเป็นรากฐานของประชาธิปไตย

๒. มีการแบ่งชั้นวรรณะ ตามชาติกำเนิด และฐานะของครอบครัวทำให้ไม่ยอมรับ
 ความเท่าเทียมของคน จึงยากที่จะก่อให้เกิดความเสมอภาคได้ สังคมประชาธิปไตย
 จำเป็นต้องถือระดับการศึกษา และความสามารถของบุคคลมากกว่าตัวของบุคคลเอง

การปกครองตนเองตามท้องถิ่นไม่ใกล้เคียงคือ บทบาทของรัฐบาลกลางที่เขาอยู่อาศัยเหนือ รัฐบาลท้องถิ่น การที่รัฐบาลกลางมีอำนาจเหนือรัฐบาลท้องถิ่นนั้น ก็เนื่องจากราษฎร ยากจน ไม่มีเงินที่จะเสียภาษีปรับปรุงกิจการภายในท้องถิ่นได้ รัฐบาลกลางจึงต้อง จ่ายเงินช่วยเหลือ และในเมื่อการควบคุมการพัฒนาในท้องถิ่นอยู่ในมือของข้าราชการ ส่วนกลางควยเหตุที่รัฐบาลกลาง เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายดังกล่าวแล้ว ผู้บริหารของท้องถิ่น ถึงแม้จะถูกเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นเอง ก็ยากอำนาจในการตัดสินใจในการ คำเนื้องานของท้องถิ่น เมื่อเป็นเช่นนี้ การเลือกตั้งในท้องถิ่นจึงไม่มีความหมายในทาง การเมือง และไม่เป็นการสร้างความชำนาญในทางการเมืองแก่ประชาชนในส่วนท้องถิ่นแต่อย่างใด เพราะผู้เลือกไม่สามารถตัดสินใจว่าจะเลือกใครโดยดูจากนโยบายพัฒนา ท้องถิ่นของผู้สมัคร โดยเหตุที่ผู้สมัครก็ไม่สามารถเสนอนโยบายดังกล่าวได้ เพราะ การพัฒนาท้องถิ่นมีข้าราชการของส่วนกลาง เป็นผู้ปฏิบัติแล้ว ดังนั้น การเลือกตั้งในท้องถิ่นจึงมักจะถือคุณสมบัติส่วนตัว เป็นหลักในการเลือก และหน้าที่ของผู้ที่ไกรับเลือกตั้งใน ท้องถิ่นก็ เป็นตำแหน่งที่ในทางพิธีการ

การที่จะให้ประชาชนเกิดความสนใจในท้องถิ่นของตน จะมีได้ก็ต่อเมื่อ ประชาชนในท้องถิ่นนั้น เป็นผู้เสียภาษี หรือเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการบูรณะท้องถิ่นของตนโดยไม่ว่าของรัฐบาลกลาง การเสียค่าใช้จ่ายของประชาชนเองจะช่วยให้ประชาชน สนใจในกิจการท้องถิ่นมากขึ้น และผู้สมัครรับเลือกตั้งในการปกครองท้องถิ่นจะสามารถ เสนอโครงการซึ่งจะใช้เงินเองของประชาชนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้เลือก เมื่อไม่ใช้เงินของ รัฐบาลกลาง รัฐบาลกลางก็ควรจะมีหน้าที่ดูแลทั่วไป ไม่ควรมีสหิทธิควบคุมโดยตรง อย่างที่แล้วมา เมื่อเป็นเช่นนี้ ประชาธิปไตยก็อาจเกิดได้ในท้องถิ่น ควยเหตุที่ประเทศ ประชาธิปไตยไม่ว่าประเทศไทย ถือเอาการปกครองตนเองของท้องถิ่น เป็นการวางราก ฐานรองรับระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ รัฐบาลไทยได้ถือว่าโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล ในการยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้ระดับ สูงขึ้นกว่าเดิม รัฐบาลมีความมุ่งหมายที่จะเพิ่มรายได้ของประชากรแต่ละคนให้สูงขึ้น

ควยการระคมและใช้ทรัพยากร เศรษฐกิจของประเทศให้เป็นประโยชน์มากที่สุด เพื่อขยายการผลิตและเพิ่มพูนรายได้ประชาชาติให้รวดเร็วยิ่งขึ้น หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการเพิ่มปริมาณสิ่งของและให้บริการแก่ประชาชนแต่ละคนให้สูงมากขึ้น เมื่อราษฎรมีรายได้ดี ก็จะได้เอาไปใช้จ่ายซื้อหาเพื่อการกินการอยู่ การอนามัย การศึกษา มีบ้านเรือนที่อยู่ และได้รับการศึกษามากกว่าแต่ก่อน ๆ

การพัฒนาเศรษฐกิจนี้ น่าจะมีผลต่อประชาธิปไตยในอนาคต กล่าวคือ จะก่อให้เกิดความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะนำไปสู่ความเสมอภาคทางสังคมและการเมืองอีกทอดหนึ่ง นอกจากนี้ ยังอาจทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งเป็นแรงผลักดันต่อการเมืองของประเทศ แกะจะใคร่คิดเพียงไรนั้น เป็นเรื่องของอนาคตที่เราจะตอง เผาคุกันต่อไป

ปัจจัยทางด้านการเมืองและการบริหาร

ทางด้านการเมืองและการบริหารนั้นก็ เป็นผลสืบเนื่องมาจากเศรษฐกิจและสังคมนั่นเอง ในสังคมศักดินาชนชั้นขุนนาง เป็นชนชั้นสูงกว่าประชาชน และที่สูงที่สุด คือ พระมหากษัตริย์ ฝึกกับระบบศักดินาสวามิภักดิ์ของประเทศยุโรป ที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นหัวหน้าขุนนาง เท่านั้น "ซาราซการ" เพิ่งจะมีความหมายเมื่อปฏิรูปการปกครองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้เอง ถึงกระนั้นก็ยังมีความฐานะสูงกว่าประชาชน เนื่องจากเป็นคนของพระมหากษัตริย์ การกระทำ การวินิจฉัยสั่งการของพระมหากษัตริย์อยู่ที่พระองค์เอง เพราะไม่มีสภาขุนนางเหมือนในต่างประเทศ แม้จะมี "ปรีวี เคาน์ซิล" ในสมัยรัชกาลที่ ๕ แก่กว่าเหมือนจะคล้อยตามพระราชประสงค์อย่างเลี้ยว กล้วยเหตุนี้ การวางรากฐานระบอบประชาธิปไตยในประเทศจึงเป็นการวางรากฐานจากเบื้องบนมาหาเบื้องล่าง แล้วแต่พระมหากษัตริย์ผู้ครองพระมหากษัตริย์ที่จะทรงให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชากรราษฎรของพระองค์ ครั้นมาถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ คณะบุคคลคณะหนึ่ง จึงได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยควยการใ้กำลัง เจตนาของผู้เปลี่ยนแปลง

กระดาษแผ่นหนึ่ง คำว่า "รัฐธรรมนูญ" เป็นความรู้สึกใหม่ เขื่อนเกินต่อความรู้สึก
 ของประชาชน บางคนก็ไม่มีความรู้สึกว่ารัฐธรรมนูญคืออะไร บางคนก็คิดว่า รัฐธรรมนูญ
 คือพาน บางคนก็คิดว่า พระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นรัฐธรรมนูญ บางคนก็คิดว่า รัฐธรรมนูญ
 คือ บุตรของพระยาพหลพลพยุหเสนา สิ่งเหล่านี้ก็ทำให้เห็นว่า ประชาชน
 ส่วนใหญ่ในประเทศครั้งนั้นไม่มีความรู้ เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 เลย และไม่มีคามยินดียินร้าย เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้นนัก
 เนื่องจากการปกครองภายในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์พวกตนก็มีความสุขสบาย
 อยู่แล้ว จึงมีใครกันที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองเอาระบบใหม่มาใช้ เราจะ
 เห็นได้ว่า เมื่อเกิดการ เปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่พร้อม
 ที่จะรับการ เปลี่ยนแปลงนั้นเลย ดังนั้น การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งเป็น
 วัฒนธรรมทางการเมืองอย่างหนึ่งของไทย จึงยังมีอิทธิพลหลงเหลืออยู่มาก เพราะ
 เราได้มีการปกครองตามระบอบดังกล่าวมานับร้อย ๆ ปี การเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยจึง เป็นการ เปลี่ยนแต่เพียงผู้ - ใจว่าอำนาจรัฐบาล
 แต่ราษฎรก็ยังไม่มีส่วนร่วมในการปกครอง เพราะพื้นฐานของระบอบรัฐธรรมนูญและ
 ประชาธิปไตยมีอยู่น้อยมากในเมืองไทย ประชาชนไม่มีความรู้ความสามารถที่จะ
 ควบคุมรัฐบาล และไม่ใคร่สำนึกว่ารัฐบาลต้อง เป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชน
 และเพื่อประชาชน ประชาชนคอยการศึกษา ไม่นานเลยกับความรับผิดชอบทางการเมือง
 และที่สำคัญที่สุด เพราะประชาชนถือว่าประเพณีการปกครองนั้น เป็น เรื่องของ
 กษัตริย์และของรัฐบาล ไม่ใช่ เรื่องของคนที่เขาไปมีส่วนเกี่ยวข้อง และก็เป็นโชคดีของ
 ประชาชนชาวไทยที่ประมุขกษัตริย์ทุกพระองค์ตลอดจนรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยก็มิได้ทำ
 การกดขี่ประชาชนให้ใคร่กับความเดือดร้อนแก่ประการใด แต่การที่ประชาชนได้อยู่อย่าง
 สุขสบายนี้ทำให้หาความรับผิดชอบในส่วนรวม (mass responsibilities)
 และขาดแรงผลักดันที่จะทำให้ประชาชนรวมกลุ่มกันต่อต้านสิ่งหนึ่งสิ่งใด

ปัญหาผู้นำเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในประวัติศาสตร์ ประชาธิปไตย
 ในประเทศไทย ลักษณะผู้นำในประวัติศาสตร์ยุคสุโขทัยของไทย เป็นแบบพ่อปกครองลูก

ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ไทยรับประเพณีปกครองมาจากขอม ถือว่าพระมหากษัตริย์คือเทวสมมติ จึงปกครองตามระบบเจ้ากับไพร่ แล้วยกกลับมาเป็นแบบศักดินาแบบบทรอีกครึ่งหนึ่ง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อย่างไรก็ตามก็คือนำทั้งสองแบบนี้ก็แก้ไขอำนาจแบบเดียวกัน คือ แบบศักดินาของไทย พฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมทางการบริหาร ซึ่งคิดมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ผู้มีตำแหน่งราชการสูง ๆ มักจะเคยชินกับการวินิจฉัยสั่งการควยลำพองตนเอง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การประชุมของหน่วยราชการต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากแทนที่จะให้มารวมประชุมออกความเห็น ผู้เป็นประธานกลับเป็นฝ่ายเสนอและสรุป ซึ่งทำให้ผู้น้อยต้องพลอยเห็นชอบตามไปควย ทั้งๆที่โดยจริงใจแล้วคนอาจจะไม่เห็นพ้องควยเลย แม้แต่ในการประชุมรัฐสภาเอง สมาชิกก็ยังคงมีความยับยั้งชั่งใจก่อนที่จะอภิปรายสิ่งใดที่เป็นารุชกับผู้มีอำนาจหรือบุคคลอื่น ๆ ในที่นั้น มิฉะนั้นแล้วคนไม่อาจจะอยู่รวมเป็นสมาชิกได้อย่างสนิทใจ เหตุผลประการอื่นที่ทำให้เกิดความอึดอัดใจในการที่จะโต้แย้งเรื่องราวทั่วไปนั้น ก็อาจเป็นเพราะเกรงว่าจะถูกเยาะเย้ย เพราะเคยปรากฏว่า เมื่อมีผู้ใดแสดงความคิดเห็นเรื่องใดโดยตรงไปตรงมาแล้ว มักต้องประสบกับการถูกเยาะเย้ยถากถางจากฝ่ายตรงข้าม หรืออาจจะถูกตำหนิพาดพิงวิจารณ์จากผู้บังคับบัญชาหรือเพื่อนฝูงใดอีก ผู้ที่มีอำนาจมักจะยึดแนวความคิดในทางที่เชื่อใจตนเอง เกินไป จนเห็นว่าไม่มีใครที่มีความคิดก็เท่าตน เอาแต่ใจตนเป็นใหญ่ ไม่เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ทศนคติเช่นนี้เป็นสิ่งที่กีดขวางมิให้บุคคลใดมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเริ่มของตนเอง

นอกจากนี้แล้วชนชั้นปกครองก็ยังคงมีความโน้มเอียงไปในทางจำกัดสิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ในการที่จะแพร่ข่าวสารการเมืองใดโดยอิสระ การควบคุมเช่นนี้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาการเมือง เพราะจะทำให้ประชาชนใฝ่ภาพนึก ๆ เกี่ยวกับชีวิตทางการเมืองของประเทศ ภาพที่ไ้รับนั้นก็มักจะเป็นภาพที่สวดยสลงลงงาม ปิดบังความเลวร้ายทางการเมืองไว้ การแพร่ข่าวสารการเมืองเช่นนี้ แม้จะเป็นการติดต่อเสถียรภาพของรัฐบาล แต่ก็อาจเป็นผลร้ายได้ เพราะชาวที่พยายามปิดบังไว้ก็อาจจะรั่วไหลได้ ในสภาพของชาวสี่ขั้ว เป็นภาพตรงข้ามที่ไ้ทราบจากสื่อมวลชนภายใต้

ความควบคุม เมื่อเป็นเช่นนี้ ประชาชนก็ย่อมมีความคิดสับสน ไม่ทราบว่าจะ เชื่อ
ข่าวกระแสไหน ความวิตกกังวล ความไม่พอใจอาจจะเกิดขึ้น ทำให้พวกฉวย
โอกาสนำไปใช้ในทางทำลายเสถียรภาพทางการเมืองได้

หนังสือพิมพ์ซึ่งถือกันว่าเป็น เครื่องกำหนดนโยบายสาธารณะในประเทศ
ประชาธิปไตย สำหรับประเทศไทยหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ หนังสือพิมพ์ของไทยถูก
ควบคุมในการเสนอข่าว สิ่งที่เรียกว่าเสรีภาพทางการพิมพ์ (Free Press)
เป็นสิ่งที่หายากในประเทศไทย แต่เมื่อพิจารณาถึงค่านหนังสือพิมพ์แล้ว ก็เห็นว่า
การหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ในประเทศไทยนั้น เป็นการคามากกว่าจะเป็น เครื่องกำหนด
นโยบายสาธารณะ การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ก็เป็นข่าวอย่างที่เรียกกันว่าข่าว
"ตลาด" มากกว่าข่าวการเมืองในประเทศหรือต่างประเทศที่ควรสนใจ ปรากฏ
ว่าหนังสือพิมพ์ที่จำหน่ายที่สูงสุด เป็นหนังสือพิมพ์ที่ลงข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกลาว
แล้วนี่ก็เป็นเครื่องวัดผลประการหนึ่งว่า ความสนใจของประชาชนเกี่ยวกับการเมือง
มีน้อยมาก เพราะหนังสือพิมพ์มักจะตองลงข่าว เพื่อสนองความต้องการของประชา
ชนเสมอ

สถานการณ์ภายนอกประเทศ เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่กีดขวางความ
เจริญของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย ในปัจจุบันนี้โลกได้แบ่งออกเป็น
๒ กาย คือ ค่ายประชาธิปไตย และค่ายคอมมิวนิสต์ ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างก็โจมตี
ซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ลัทธิคอมมิวนิสต์ มีกำเนิดในรัสเซียและแผ่อิทธิพลมาทาง
ใต้ในประเทศจีน ต่อจากนั้นก็เริ่มแผ่ขยายเข้ามาคุกคามประเทศในแถบเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ ในประเทศไทยเองก็ได้มีการแทรกแซงของลัทธิคอมมิวนิสต์
เนื่องจากขบวนการตามชนบทมีความยากจน คอมมิวนิสต์จึงถือโอกาสโฆษณาชวนเชื่อ
กับบุคคลเหล่านี้ และปรากฏว่าได้รับความสำเร็จ เนื่องจากประชาชนตามชนบท
ไม่ค่อยได้รับการศึกษาและไม่เข้าใจในรัฐบาลของตน ต่อมาเมื่อไทยได้มีการ
พัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง ก็ทำให้บุคคลที่เคยมีความเชื่ออย่างมั่งงายเหล่า

นั้นลดยมีความรู้สึกขึ้น แต่ถึงแม้เหตุการณ์ภายในประเทศจะดีขึ้นบ้างแล้ว แต่สำหรับภายนอกประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง คือ พม่า มลายู ลาว เขมร เวียดนาม อิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ได้แผ่ขยายเขาคอบคลุมดินแดนเหล่านี้ ซึ่งนับว่าไม่เป็นการปลอดภัยต่อประเทศไทยนัก ภัยเหตุนี้เอง จึงทำให้ระบบการปกครองโดยทหาร เกิดขึ้นในประเทศไทย เพราะถือเอาความปลอดภัยของประเทศ เป็นสำคัญ และคณะทหารก็ได้ปกครองประเทศสืบมาจนกระทั่งทุกวันนี้

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงในเอเชียแล้ว จะเห็นว่าทั้งประเทศไทยและประเทศเหล่านั้น มีลักษณะการปกครองที่คล้ายคลึงกัน คือ ปกครองโดย "ผู้นำ" นาย ทาร์ซี วิททาชี่ (Tarzie Vittachi) นักหนังสือพิมพ์ชาวลังกาที่ ได้รับรางวัลแมกไซไซ (Magsaysay Award) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ ในการรายงานข่าวการเมืองในโคลัมโบ ได้แถลงความเห็นของเขาว่า ประเทศทางแถบเอเชียใต้อาจรับเอาสถาบันการปกครองแบบรัฐสภา แบบประเทศตะวันตกมาใช้ในประเทศของตน ทั้งนี้เพื่อจะให้เป็นเครื่องมือนำมาซึ่ง เอกราชทางการเมือง มาสู่สภาพที่มั่นคงทาง เศรษฐกิจและสังคม และการปกครองแบบนี้ก็ต้องประสบกับความล้มเหลว ทั้งใน พม่า ปากีสถาน และอินโดเนเซีย จะช่วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม ระบบรัฐสภาแบบตะวันตกก็ไร้พิสูจน์ว่า ไม่ประสบผลสำเร็จด้วยดี ในประเทศทางเอเชียที่ใ้รับเอกราชใหม่ ๆ ยกเว้นญี่ปุ่น และประเทศที่รองลงมาคือฟิลิปปินส์ เมื่อสถาบันทางการเมืองซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงและมีสมรรถภาพไ้สลายตัวลง ชาวเอเชียก็พยายามที่จะแก้ไขและหาสิ่งอื่นมาสนับสนุน ในที่สุดประชาชนก็มีจิตใจใหม่เอียงที่จะหาผู้นำคนหนึ่งขึ้นมาแทนระบบรัฐสภานั้น ผู้นำก็จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่หาหนทางที่จะนำประเทศไปสู่ความมั่นคงและความเจริญ และนี่ก็เป็นลักษณะสามัญอันหนึ่งของสถาบันทางการเมืองในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อุปสรรคของการ เป็นประชาธิปไตยของประเทศไทยอีกประการหนึ่ง คือ ความบกพร่องของสถาบันที่เป็นรากฐานของการปกครองแบบรัฐสภา คือ ข้าราชการ

พรรคการเมืองที่มีฝ่ายค้านสามารถควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐบาลซึ่งรวมทั้งข้าราชการประจำได้ ข้าราชการเลือกตั้งที่ประชาชนสามารถเลือกแทนได้โดยดูจากนโยบายที่ผู้แทนหรือผู้ที่บริหารเสนอมา และขาคกลุ่มผลประโยชน์ที่สามารถควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของข้าราชการได้ ทั้งนี้ เพราะรัฐสภามิใช่เพียงแต่เป็นที่ที่สมาชิกจะมาประชุม แลลงมตอย่างหนึ่งอย่างใด แต่รัฐสภาเป็นองค์การทางการเมืองที่มีหน้าที่ที่ค้ำประกันเลือกสรรกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของประเทศ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนได้อย่างดี และมีเครื่องมือที่จะควบคุมดูแลเครื่องมือในการบริหารของรัฐบาล ซึ่งได้แก่ฝ่ายประจำได้ เครื่องมือเหล่านี้ได้แก่พรรคการเมือง ระบบการเลือกตั้ง และกลุ่มผลประโยชน์ดังกล่าวมาแล้ว

หลังสงครามโลกครั้งที่สองมีการตั้งพรรคการเมือง แต่พรรคการเมืองเหล่านี้ปราศจากวัตถุประสงค์ที่แท้จริง มีผู้นำและเงินทุนในกรุงเทพฯ ส่วนของพรรคในต่างจังหวัดจึงไม่มีความหมาย ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะแทนที่ชาวบ้านธรรมดาจะได้อารมณ์ดีในการเล่นการเมือง กลับกลายเป็นยื่นมือใหญ่จากกรุงเทพฯ

สมาชิกพรรคการเมืองก็มักจะมีพรรคพวกเป็นข้าราชการหรือเป็นคนของข้าราชการ ส่วนมากมักจะมีนิวาสถานอยู่ในกรุงเทพฯ พรรคการเมืองไทยมิได้ทำหน้าที่รวมกลุ่มอิทธิพล (pressure groups) เพื่อควบคุมรัฐบาลอย่างเช่น พรรคการเมืองในต่างประเทศ พรรคการเมืองเช่นนี้ทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีก็คือรัฐบาลควบคุมได้ตามสายการบังคับบัญชาแต่ก็มีผลเสียเพราะการไม่มีกลุ่มผลประโยชน์ (interest groups) ทำให้รัฐบาลดำเนินโครงการต่าง ๆ ลงไปโดยลำบาก ในต่างประเทศที่มีกลุ่มสนใจหลายกลุ่มนั้น ไม่ว่ารัฐบาลจะดำเนินการอย่างไร ก็ย่อมถูกจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเข้าจับได้ แต่ในประเทศไทยรัฐบาลไม่ทราบว่าจะทำอะไรจึงจะสนองความต้องการของประชาชนได้ รัฐบาลไทยจึง

มักจะลอกแบบจากต่างประเทศโดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น โครงการประกันสังคมที่ลอกแบบมาจากประเทศอุตสาหกรรม เมื่อนำมาใช้ในประเทศกสิกรรมก็ไร้ผล เพราะผู้ทำงานกสิกรรมไม่มีเงินเดือน ที่ปีเงินเดือนก็เป็นข้าราชการที่มีระบบบำนาญอยู่แล้ว ตัวอย่างอีกอันหนึ่งคือ การตั้งสหบาลกรรมกร ซึ่งมีรัฐบาลเป็นผู้ริเริ่มแทนที่กรรมกรจะเป็นผู้ริเริ่ม ทำให้รัฐบาลต้องมีภาระที่จะต้องทำให้กรรมกรเข้าใจว่าเหตุใดจึงต้องรวมกันเป็นสหบาล สหบาลมีวัตถุประสงค์อย่างไร และยังคงช่วยทำการปรานีประนอมเพื่อมีการนัดหยุดงานให้กับบริษัทต่าง ๆ อีกด้วย ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงปัญหาในการบริหารประเทศ อันเกิดจากการที่รัฐบาลวางโครงการโดยความคิดเห็นของตนเองบ้าง ลอกแบบจากต่างประเทศบ้าง ทำตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศบ้าง ซึ่งไม่เหมาะสมกับประเทศไทยและความต้องการของคนไทย

ลักษณะที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นนั้นเป็นอุปสรรคต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย คือ

๑. เนื่องจากประชาชนถือว่าข้าราชการมีฐานะสูงส่งกว่าตน และตัวข้าราชการเองก็ถือว่าตนสูงกว่าประชาชน ข้าราชการจึงไม่มีทางเป็น Public servants ตามหลักประชาธิปไตยได้

๒. ผู้มีตำแหน่งสูงไม่ว่าจะเป็นข้าราชการหรือนักการเมืองมักเคยชินต่อการวินิจฉัยสั่งการโดยลำพังตนเอง ซึ่งขัดต่อหลักประชาธิปไตย

๓. ประชาชนนิยมข้าราชการมากกว่านักการเมือง เพราะมองไม่เห็นความสำคัญของนักการเมือง มักจะเชื่อถือนันมากกว่าผู้แทนราษฎร เช่นนายอำเภอและข้าหลวงมากกว่าผู้นำทางการเมืองในระดับชาติ

๔. ประชาชนไม่เคยรู้จักประชาธิปไตยมาก่อน จึงไม่เคยยึดถือหรือสนับสนุน

การเลือกตั้ง จะเห็นได้จากสถิติเลือกตั้งดังต่อไปนี้ คือ.-

พ.ศ.	จำนวนผู้มีสิทธิ ออกเสียงเลือกตั้ง	จำนวนผู้มีสิทธิ ออกเสียงเลือกตั้ง	คิดเฉลี่ยร้อยละ
๒๔๗๖	๔, ๒๓๘, ๒๓๑	๑, ๗๗๓, ๕๕๒	๔๑.๔๕
๒๔๘๐	๖, ๑๒๓, ๒๓๕	๒, ๕๒๒, ๕๓๕	๔๐.๒๒
๒๔๘๑	๖, ๕๓๑, ๘๒๓	๒, ๒๑๐, ๓๓๒	๓๕.๐๓
๒๔๘๕	๖, ๕๓๑, ๘๒๓	๒, ๐๕๑, ๕๘๘	๓๒.๕๒
๒๔๙๑	๗, ๕๗๖, ๘๕๑	๒, ๑๑๗, ๘๖๕	๒๖.๕๕
๒๔๙๕	๗, ๖๓๘, ๓๕๐	๒, ๕๖๑, ๒๕๑	๓๔.๗๖
๒๕๐๐	๕, ๕๑๗, ๕๑๗	๕, ๓๗๐, ๑๑๓	๕๕.๐๖

จะเห็นได้ว่า สถิติผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเป็นจำนวนน้อยมาก เนื่องจากรัฐธรรมนูญไม่ให้ความสำคัญและยังเกิดผลกระทบจากอีกประการหนึ่ง รัฐธรรมนูญไม่เข้าใจถึงคุณค่าในอันที่จะได้รับจากการเลือกตั้ง

อนึ่ง มีข้อที่น่าสังเกตโดยข้อเท็จจริงว่า ผู้ที่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งนั้นไปใช้สิทธิของตนโดยไม่บริสุทธิ์ใจ หากแต่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยถูกขอร้องจากพรรคพวกเพื่อนฝูงหรือมิฉะนั้นก็ได้รับผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง อันเป็นมูลเหตุจูงใจให้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยมิชอบ ดังนั้น เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะให้ราษฎรได้การศึกษา ปักค้ำธรรมเนียม ตลอดจนวัฒนธรรมอันดีงามให้เข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตน ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

๕. การไม่เคยเป็นเมืองขึ้นทำให้ประชาชนไม่เคยต้องคืนรนต่อผู้และ

ไม่เกิดชาตินิยม ทำให้ขาดการควบคุม ผู้นำทางการเมือง จึงเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด ซึ่งมักจะเป็นทหาร มากกว่าผู้มีความสามารถ เพราะไม่เคยมีการกษัตริย์ ไม่เคยมีวิระบุรุษทางการเมือง การเมืองในประเทศไทยจึงเป็นไปในรูปใครตีครัด โดยไม่ต้องฟังประชาชน ตรงข้ามกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ต้องมีการควบคุมของประชาชนและการกระทำทุกอย่างต้องเป็นไปตามการเรียกร้องของกลุ่มประชาชนที่มีผลประโยชน์ร่วมกับการเมือง ตราบใดที่ประชาชนยังไม่เป็นกลุ่มผลประโยชน์และยังไม่มีการควบคุม ประชาธิปไตยจะก้าวหน้าไปกว่านี้

เมื่อสภาพของประเทศไทยเป็นเช่นนี้ อนาคตของประชาธิปไตยจึงจำต้องฝากไว้กับผู้นำของประเทศตลอดมา เพราะการพัฒนาทางการเมืองในวิถีทางประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อฝ่ายการเมืองมีความปรารถนาอย่างจริงจังที่จะสร้างระบอบประชาธิปไตย และความปรารถนาอย่างจริงจังนี้เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเกิดความสนใจและเอาใจใส่ทางการเมือง ส่วนประการของประชาธิปไตยอื่น ๆ เช่นกลุ่มการเมืองจะเกิดขึ้นเอง เมื่อประชาชนเกิดความสนใจ และมีความรู้สึกทางการเมืองมากขึ้น

นักการเมืองของไทยในระบอบประชาธิปไตยส่วนมากยังมีความคิดเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว และของพวกพ้องมากเกินไป จึงต้องการที่จะสงวนอำนาจการเมืองไว้ให้ตนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้น ในการที่จะสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศนั้นจะต้องพัฒนาตัวบุคคล คือ "ผู้นำ" เสียก่อน ผู้นำในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เฉพาะผู้นำทางการเมืองเท่านั้น แต่หมายถึงผู้นำในกิจกรรมทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ ครูอาจารย์ ทอคา ทบพิ ที่เป็นผู้มีฐานะและการศึกษาคึกว่าประชาชนทั่วไป ผู้นำจะต้องมีความจริงจังและซื่อสัตย์ต่ออุดมคติของประชาธิปไตยซึ่งได้กล่าวไว้ในตอนต้น ถ้าบุคคลชั้นผู้นำดังกล่าวนี้ยังไม่สามารถเป็นประชาธิปไตยได้ เราจะหวังอะไรกับประชาชนสามัญ ผู้นำในระบอบประชา

ชิปป์โดยควรสละการเห็นประโยชน์ของตนและของพวกพ้องเสีย เเร่งสร้างเสถียรภาพทางการเมืองด้วยการให้เสรีภาพทางการเมืองแก่ประชาชน เพราะในการที่จะชักจูงให้ประชาชนส่วนน้อยของประเทศสนใจและเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประเทศไม่ได้อาศัยการที่ประชาชนพร้อมหรือไปพร้อมที่จะเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประเทศอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการที่ชนชั้นปกครองที่กำลังมีอำนาจอยู่พร้อมที่จะคืนอำนาจในการเลือกตัวบุคคลเข้ามาใช้อำนาจทางการเมือง เพื่อให้แก่ประชาชนส่วนน้อยของประเทศหรือยิ่งกว่า ครอบงำที่ชนชั้นปกครองยังมุ่งที่จะสร้างเสถียรภาพทางการเมืองเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งอ้างว่าจะเป็นการวางรากฐานของการเมืองในระบบเสรีประชาธิปไตยอย่างเดียวกัน โดยจำกัดเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนส่วนน้อยโดยไม่มี การตระเตรียมให้ประชาชนซึ่งเข้าใจในทางการเมืองได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองด้วยแล้ว ทรายนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจะไม่ช่วยฟื้นฟูฐานที่มั่นคงของการเมืองในระบบประชาธิปไตยแต่ประการใดเลย จริงอยู่ การที่จะคอยให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี และมีการศึกษาสูงขึ้นเสียก่อน โดยหวังว่าจะมีความสนใจและอยากเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประเทศ อาจจะเป็นเหตุผลที่ดี แต่การกระทำเช่นนั้นจะทิวให้ขาดประสิทธิภาพในการเข้าร่วมในกระบวนการเมือง จะทำให้เขาไม่สนใจในภารกิจเสรีภาพทางการเมืองในทางที่ถูกต้อง ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงต้องขึ้นอยู่กับ ความสุจริตใจ ความซื่อสัตย์ และการมองเห็นการไกลของชนชั้นปกครองที่มีอำนาจในปัจจุบัน ที่จะต้องพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองพร้อม ๆ กันไปเป็นปัจจัยสำคัญ

ในขณะเดียวกัน ทางด้านประชาชนก็ต้องได้รับการพัฒนาเช่นเดียวกัน รัฐควรจะให้การศึกษาแก่ประชาชน การศึกษาตามความหมายนี้ บีไซเพียงแต่

จะให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้โดยเร็ว แต่เป็นการศึกษาที่สอนให้รู้จักรับผิดชอบทางการเมือง (Political Consciousness) นอกจากนี้ประชาชนยังต้องรู้จักหน้าที่ รู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพที่บุคคลออกกฎหมาย รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น รู้จักรักษาและรู้คุณค่าของเสรีภาพและประชาธิปไตย หากว่าประชาชนเจ้าของประเทศไปมีคุณสมบัติดังกล่าว การพัฒนาทางการเมืองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยก็จะเป็นไปอย่างช้า ๆ จริงอยู่เราอาจจะมีรัฐธรรมนูญแบ่งแยกอำนาจการปกครองตามหลักที่ประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย เขาระทำกัน แต่มันก็เป็นเพียงทฤษฎี รัฐธรรมนูญนั้นอาจวางขึ้นด้วยอุดมคติอันสูงส่ง หรือลอกแบบจากประเทศประชาธิปไตยที่มีชื่อเสียง แต่หากประชาชนไม่รู้จักใช้อำนาจ รัฐธรรมนูญก็คงเป็นเพียงกระดาษแผ่นเดียวเท่านั้น จะไม่บังเกิดประโยชน์อะไรเลย

การที่จะปลูกฝังระบอบประชาธิปไตยลงไปในจิตใจของประชาชนนั้นควรกระทำมาตั้งแต่เด็ก ๆ กล่าวคือ ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวคือบิดามารดา ควรจะกระทำคนและประพฤตินในวิถีทางประชาธิปไตยต่อบุตรหลานหรือผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง เช่น เมื่อเด็กตั้งคำถามในสิ่งที่ตนไม่ทราบ ผู้ใดก็ควรจะชี้แจงให้เด็กเข้าใจว่าสิ่งใดมีเหตุผลมาจากอะไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น มีผู้ใหญ่จำนวนไม่น้อยที่รำคาญต่อการช่างซักช่างถามด้วยความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก โดยตอบปิดเสียง่าย ๆ ด้วยท่าทางอันสื่อแสดงถึงความรำคาญ เช่นบ่นยอมทำให้เด็กเกิดความกลัว ไม่กล้าที่จะไต่ถามอะไรอีก และเมื่อเด็กขออนุญาตทำสิ่งใดก็ดุด่า ถ้าผู้ใหญ่เห็นไม่สมควรก็ควรชี้แจงเหตุผลให้เด็กได้ทราบ เพื่อให้เด็กเกิดความสำนึกในเหตุผลของสิ่งที่ดีและไม่ดี การปฏิบัติเช่นนี้ยอมทำให้เด็กเป็นคนมีเหตุผลตั้งแต่วัยเยาว์ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ขึ้นก็จะเป็นผู้มีเหตุผลยิ่งขึ้นตามวัย การฝึกเช่นนี้ยอมเป็นการสอนเนื้อหาของประชาธิปไตยให้แก่ผู้เยาว์โดยที่เขาเหล่านั้นไม่รู้ตัว

โรงเรียนเป็นสถานที่อีกแห่งหนึ่งที่เป็นแหล่งปลูกฝังประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี แท้จริงแล้วโรงเรียนมีความสำคัญเท่าเทียมหรืออาจจะมากกว่าที่บ้านเสียอีก ทั้งนี้ เพราะนอกจากจะถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่เด็กตามธรรมดาแล้ว ครูยังมีโอกาสส่งเสริมหลักประชาธิปไตยให้ฝังแน่นในจิตใจของอนุชนไปด้วย ยิ่งกว่านั้น ในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีเด็กมาจากครอบครัวมากมายหลายชั้นหลายอาชีพ โรงเรียนจึงเปรียบเสมือนประเทศน้อย ๆ ที่มีคนหลายเชื้อชาติ ศาสนา และอาชีพปะปนกันอยู่ และจะต้องมีการติดต่อระหว่างกันคล้ายชีวิตในโลกจริง ๆ

เมื่อโรงเรียนมีความสำคัญเช่นนี้ บุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในโรงเรียนก็คือครู ครูเป็นผู้ที่ให้การศึกษอบรม ดังนั้นครูจึงควรจะได้รับการศึกษาอบรมให้ เกิดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ประเทศชาติต้องการได้โดยถูกต้อง มีเชื้อแบบอย่างของความเป็นประชาธิปไตยในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ ครูจึงควรจะได้รับการศึกษาถึงความหมายของคำว่าประชาธิปไตย ทั้งในด้านการปกครองและในด้านชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม และหลักประชาธิปไตยที่นำมาใช้ในการบริหารโรงเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างการเรียน การสอน การปกครองนักเรียน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น นอกจากนี้ครูยังต้องศึกษาถึงขอบเขตของประชาธิปไตย และรากฐานของประชาธิปไตยอันประกอบด้วยหน้าที่ความรับผิดชอบในสังคม เช่นการมีภาระหน้าที่ทางด้านอาชีพ สิทธิทางศาสนาและความเชื่อถือ และมนุษยชน รวมทั้งการรักษาระเบียบ วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของสังคม

ในทางด้านปฏิบัติ ระบบการศึกษาของโรงเรียนจะช่วยส่งเสริมและเตรียมประชาชนให้มีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี เพราะโรงเรียนสามารถส่งเสริมประชาธิปไตยโดยการทำงานช่วยกันส่งเสริมการทำงานตามความมุ่งหมายและอุดมคติร่วมกัน รวมทั้งสบันสามัคคี ความริเริ่ม ความมีเหตุผล

ความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพทางการงาน และประกอบอาชีพในฐานะพลเมืองดี ทั้งนี้ โรงเรียนก็อาจจะช่วยส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเริ่มมาจากการจัดโรงเรียนร่วมกัน การวางแผนงานร่วมกันของคณะครูและนักเรียน นอกจากนี้แล้ว โรงเรียนก็ยังสามารถส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น และให้โรงเรียนทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของสังคมด้วย

สำหรับกิจกรรมในชั้นเรียนนั้น ก็อาจจะจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี ในชั้นเรียนนั้นต้องบ่มเพาะบิเบียนโดยมีครูเป็นผู้คอยแนะนำชักจูง ส่งเสริมให้นักเรียนมีการแสดงออกที่ถูกตออง เช่นการวางแผนงานร่วมกัน การทำงานเป็นหมู่คณะ การฝึกนิสัยความมีระเบียบและการเสียสละการเป็นผู้มีวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงาม และการยอมรับนับถือสิทธิของผู้อื่นเหล่านี้เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนยังสามารถฝึกความรับผิดชอบและส่งเสริมประชาธิปไตยโดยให้มีการเลือกตั้งหัวหน้าชั้น ผู้ช่วยหัวหน้าชั้น หัวหน้านักกีฬา และตำแหน่งอื่น ๆ ได้อีกมากมาย โดยวิธีการอย่างเสียงเลือกตั้ง ซึ่งอาจกระทำไคงายๆโดยการยกมือ ชีวิตในหอเรียนก็เป็นปัจจัยส่งเสริมความเจริญของประชาธิปไตยอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ ครูควรจะแสดงความเป็นมิตรที่ดีของนักเรียนสอนนักเรียนให้มีความคิดและเหตุผลที่ดี สอนให้มีความจิตริเริ่มและรู้จักโต้แย้งในสิ่งที่ตนไม่เห็นพ้องด้วย

อนึ่ง การศึกษานี้ไม่ควรที่จะดำเนินการในโรงเรียนเท่านั้น รัฐบาลควรจะให้การศึกษาแก่ราษฎรโดยการแนะนำอบรมทางเจ้าหน้าที่ทางหนังสือพิมพ์ทางวิทยุนอกสถานที่โรงเรียนก็ด้วย การศึกษานี้รัฐบาลควรจะจัดให้ราษฎรโดยทั่วถึงกันหมด การลงทุนในด้านการศึกษานี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเท่าที่

ประชาธิปไตยในประเทศไทยต้องประสบอุปสรรคต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ ก็เนื่องมาจากราษฎรยังไม่ได้รับการศึกษาไม่เพียงพอ

การศึกษานี้ไม่ควรจะให้แต่เฉพาะเด็กนักเรียนเท่านั้น ควรขยายไปถึงผู้ใหญ่ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ทำหน้าที่บริหารท้องถิ่น เช่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บุคคลดังกล่าวนี้เป็นที่ไว้วางใจของชาวบ้านมาก ชาวบ้านเห็นกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นเสมือนผู้ดูแลผลประโยชน์ของเขา เพราะบุคคลนี้เป็นผู้เดียวที่จะติดต่อกับรัฐบาล กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ควรได้รับการอบรมให้รู้จักระบอบประชาธิปไตย ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ เพื่อจะได้นำไปเผยแพร่แก่ลูกบ้านของตนอีกทีหนึ่ง เพราะคู่มือของราษฎรจะเชื่อถือกำนันและผู้ใหญ่บ้านยิ่งถึยกว่ารัฐบาลกลางเสียอีก วิธีการเช่นนี้อาจจะทำให้ราษฎรที่อยู่ตามชนบทได้เรียนรู้ถึงหน้าที่ของตนและความสำคัญในการปกครองตนเอง อันเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ความสำเร็จของการปกครองตนเองนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถของประชาชนที่จะควบคุมรัฐบาล เพราะมิฉะนั้นแล้ว ความคิดเห็นของประชาชนก็จะไม่มีความหมายและการควบคุมรัฐบาลก็จะไม่สำเร็จ ถ้าประชาชนไม่สนใจการเมือง ถ้าประชาชนต้องการรัฐบาลที่มีสมรรถภาพ เขาต้องตระหนักเสียก่อนว่า รัฐบาลเป็นของเขาโดยสมบูรณ์

ถึงแม้ว่าการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยที่ผ่านมาแล้วจะต้องอยู่ในภาวะที่ล้มลุกคลุกคลานตลอดมา แต่ตนก็มีใจซึ่งแปลกประหลาดแต่อย่างใด การเป็นประชาธิปไตยของประเทศนั้น ไม่ใช่จะเป็นไปด้วยดีในชั่วชีวิตคน ไม่มีประเทศใดในโลกนี้ที่จะปลูกฝังระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศในระยะเวลาดำเนินรวดเร็ว ดังจะเห็นได้ว่าประเทศอังกฤษเริ่มมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาประมาณ ๑๘๕ ปี และในระยะเริ่มแรกที่ได้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ก็ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการ

เป็นประชาธิปไตยทั้งนั้น เช่นเกิดสงครามกลางเมืองบ้าง รัฐประหารบ้าง และปฏิวัติบ้าง เมื่อเปรียบเทียบการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยกับประเทศที่กล่าวนามมาข้างต้นนี้ ประเทศไทยก็เปรียบเสมือนเด็กเพิ่งจะหัดสอนเดิน ในขณะที่ประเทศเหล่านั้นเป็นผู้ใหญ่แล้ว ประเทศไทยเพิ่งจะเปลี่ยนมาเป็นระบอบประชาธิปไตยได้เพียง ๗๒ ปี เท่านั้น จะให้ไถ่ผลสมบูรณ์อย่างไร ในระยะ ๗๒ ปีเศษที่ผ่านมา ก็ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ มาหลายครั้งเหมือนกับนานาประเทศเหมือนกัน มีการรัฐประหาร ปฏิวัติ มีการปะทะกันระหว่างทหารเหล่าต่าง ๆ การที่เป็นเช่นนั้นหาได้เป็นของแปลกหรือผิดปกติหรือไม่ แต่เป็นเรื่องของระยะแรกเริ่มของการเป็นประชาธิปไตยทั้งสิ้น ดังนั้น เราจึงได้แต่เพียงหวังว่าภายในระยะเวลา ๑๐ ปี ๒๐ ปี หรืออีก ๑๐๐ ปีข้างหน้าที่เราอาจจะประเทศประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ประเทศหนึ่งในอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้